

บทความวิชาการ

พยาบาลพี่เลี้ยงในศตวรรษที่ 21 : แนวทางการพัฒนาเพื่อ บรรลุผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

Nurse Preceptors in the 21st Century: Recommendations for Achieving Learning Outcomes of Learners

Received: Apr 8, 2020
Revised: May 20, 2020
Accepted: May 29, 2020

นันทกา สวัสดิพานิช พย.ด. (Nantaga Sawasdipanich, Ph.D.)¹
ปิริยลักษณ์ ศิริศุลลักษณ์ พย.ด. (Piriyalux Sirisupluxana, Ph.D.)²

บทคัดย่อ

ในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา โดย การศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนถนัด ปัจจุบัน การศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์เน้นความสำคัญที่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต การออกแบบการเรียนการสอนให้ตอบสนองกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนจึงถือเป็นความท้าทาย โดยเฉพาะ การสอนภาคปฏิบัติที่ต้องปฏิบัติโดยตรงต่อชีวิตมนุษย์ต้องออกแบบวิธีการสอน การวัด และการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ในทุกด้านทั้งคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการ วิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ เนื่องด้วยปัญหา การขาดแคลนอาจารย์พยาบาล พยาบาลพี่เลี้ยงจึงเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนานักศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้ให้ได้ ตามมาตรฐานวิชาชีพ ที่ผ่านมาพยาบาลพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ได้รับการอบรมหรือพัฒนาศักยภาพเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ของ สภาการพยาบาล แต่ดูเหมือนว่าการพัฒนาศักยภาพพยาบาลพี่เลี้ยงนั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้พยาบาลพี่เลี้ยงเกิดความ มั่นใจในการสอนในคลินิกและการประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียน อีกทั้งระบบพยาบาลพี่เลี้ยงยังไม่เอื้อให้พยาบาล ทำหน้าที่พี่เลี้ยงได้อย่างสมบูรณ์ บทความนี้จึงขอเสนอเกี่ยวกับความสำคัญของพยาบาลพี่เลี้ยงในการพัฒนานักศึกษา ให้บรรลุผลการเรียนรู้ สมรรถนะของพยาบาลพี่เลี้ยงในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการพัฒนาพยาบาลพี่เลี้ยงในศตวรรษ ที่ 21 ดังนั้น หากพยาบาลพี่เลี้ยงได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับทิศทางของการจัดการศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุ ผลการเรียนรู้ของรายวิชาและหลักสูตรตามที่คาดหวังได้

คำสำคัญ: การเรียนการสอนในคลินิก, พยาบาลพี่เลี้ยง, ผลการเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย,
E-mail: nantaga@stin.ac.th

² พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ, E-mail: piriyalux.s@bcn.ac.th

¹ Srisavarindhira Thai Red Cross Institute of Nursing, Bangkok, Thailand

² Boromarajonani College of Nursing, Bangkok, Thailand

Abstract

In the 21st century, there have been several dramatically changes in technology, economy, society, culture, and education. The higher education system focuses on human resource development to be proficient in the academic field or profession. Presently, nursing education also emphasizes on learning outcomes of the learners and the desirable characteristics of graduates. Teaching and learning methods should be designed consistent with contexts and needs of the learners, which is challenge. Particularly, clinical teaching, which directly performs with human, should design in teaching, measuring, and evaluating learning outcomes in every domains including ethics and morals, knowledge, cognitive skills, interpersonal skills and responsibility, numerical, communication and information technology skills, and psychomotor skills. According to faculty member shortage, nurse preceptor is a mechanism in improving nursing practice skills of the learners following the professional standards. Previously, most nurse preceptors were traditionally training following the criteria of the Thailand Nursing and Midwifery Council. It seems to be nurse preceptors were insufficiently potential development until, they feel more confident in teaching and evaluating the learners. Moreover, the nurse preceptorships are not facilitating nurses to perform their roles. This article presents the importance of nurse preceptor in developing learning outcomes of learner, competencies of nurse preceptor in the 21st century, and recommendations for developing nurse preceptor in the 21st century. Therefore, if nurse preceptors were developed both individuals and policy levels which were consistent with trends of educational management and nursing curriculum will promote the achievements of the learners in course and program learning outcomes.

Keywords: clinical teaching, nurse preceptors, learning outcomes, 21th Century

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ระบบอุดมศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนถนัด รวมทั้งเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและการศึกษาตลอดชีวิต¹ สถาบันอุดมศึกษาจึงหันมามุ่งผลลัพธ์ของผู้เรียนหรือสมรรถนะของบัณฑิต (competency-based education) การจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เช่นเดียวกับสาขาวิชาชีพอื่น ๆ² การออกแบบหรือปรับปรุงหลักสูตรต้องกำหนดผลการเรียนรู้หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนก็ต้อง

เน้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจ ได้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จำเป็น โดยเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (psychomotor) ความสามารถเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นวิชาชีพของตนเอง (attitude) ทั้งของหลักสูตร (program learning outcomes) และของรายวิชา (course learning outcomes)³ ซึ่งมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้นั้นคงไม่ใช่เพียงตัวหลักสูตร อาจารย์ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้เท่านั้น พยาบาลที่เลี้ยง

เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนานักศึกษาเพราะพยาบาลพี่เลี้ยงจะเป็นตัวแบบที่ดีในการหล่อหลอมคุณสมบัติของการเป็นพยาบาลและสร้างศรัทธาในการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาล โดยนักศึกษาจะซึมซับ เรียนรู้ และพัฒนาทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลจากพยาบาลพี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึกนั้นๆ ตลอดเวลา พยาบาลทุกคนจึงมีบทบาทสำคัญในการสอนและพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาล หรือเป็นพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาพยาบาลตามวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษอย่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (preceptorship) คือ การให้พยาบาลประจำการที่มีความรู้ความสามารถและทักษะทางคลินิก (experienced staff-nurses) ที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเป็นรูปธรรม (formal training) และมีคุณลักษณะเชิงวิชาชีพที่พึงประสงค์มาทำหน้าที่สอนงาน ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลแก่นักศึกษา โดยใช้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยสร้างศรัทธาในการทำงานเชิงวิชาชีพและหล่อหลอมขัดเกลา นักศึกษาให้มีคุณสมบัติของการเป็นพยาบาลที่ดีในอนาคต⁴ ซึ่งระบบพยาบาลพี่เลี้ยงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาสมรรถนะให้แก่นักศึกษา ทั้งด้านทักษะภาวะผู้นำ ทักษะการทำงานเป็นทีม⁵ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และมีความสามารถในการบูรณาการความรู้ และการปฏิบัติการพยาบาลได้ดี⁶

แม้สถาบันการศึกษาพยาบาลมีการใช้ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงในการดูแลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาอย่างแพร่หลายและยาวนาน แต่ไม่ได้หมายความว่าพยาบาลพี่เลี้ยงทุกคนสามารถทำการสอนทางคลินิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอาจไม่เข้าใจในบทบาทการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงอย่างลึกซึ้งและ ไม่มีการเตรียมหรือวางแผนการสอนล่วงหน้าเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ได้จริง ทั้งการเป็นผู้ที่ไม่รู้สามารถคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ในสาขาวิชา มีมาตรฐานจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้สำเร็จการศึกษาพยาบาลได้ ผลการศึกษาหลายฉบับระบุเกี่ยวกับปัญหาของพยาบาลพี่เลี้ยงในการสอนภาคปฏิบัติให้หลายประเด็นทั้งเรื่องภาระงานประจำที่มากเกินไป การไม่มีความรู้ภาคทฤษฎีที่ลึกซึ้ง⁷ การขาด

ความมั่นใจในการสอน หรือไม่มีเทคนิคการสอนทางคลินิก การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน⁸ รวมถึงการติดตามนิเทศนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาที่ได้รับมอบหมายไม่ทัน กล่าวคือ ไม่สามารถตามนิเทศนักศึกษาทุกคนได้ในเวลาเดียวกัน เพราะนักศึกษาแต่ละคนมีกิจกรรมการพยาบาลที่จะให้ผู้ป่วยของตนเองพร้อม ๆ กัน และด้วยภาระหน้าที่รับผิดชอบในหอผู้ป่วยที่ประจำการอยู่ค่อนข้างมาก จึงมีเวลาน้อยในการเตรียมตัวปฏิบัติหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์^{7,8} บางหอผู้ป่วยต้องให้พยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ทำงานไม่ถึง 3 ปี และยังไม่ผ่านการอบรมมาทำหน้าที่พี่เลี้ยงเนื่องจากขาดแคลนอัตรากำลัง⁹

นอกจากนี้ มีรายงานความต้องการของพยาบาลพี่เลี้ยงในการพัฒนาการสอนภาคปฏิบัติ คือ การส่งเสริมให้พยาบาลพี่เลี้ยงมีความรู้ทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนในภาคปฏิบัติ เพื่อให้การสอนมีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์⁷ การพัฒนาศักยภาพด้านการสอนเพื่อให้มีสมรรถนะในการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงทั้งในด้านทักษะความรู้ความสามารถทางการพยาบาล ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะบูรณาการการสอนกับการพยาบาล⁹ รวมทั้งมีคุณสมบัติอื่น ๆ ตามที่สภาการพยาบาลกำหนด โดยเฉพาะกลุ่มพยาบาลพี่เลี้ยงอาวุโสซึ่งสำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรหรือมีประสบการณ์ทำงานแตกต่างจากบริบทปัจจุบันให้เป็นผู้สอนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษารุ่นใหม่ให้สามารถบรรลุผลการเรียนรู้จึงถือเป็นความท้าทาย บทความนี้ขอเสนอเกี่ยวกับความสำคัญของพยาบาลพี่เลี้ยงในการพัฒนานักศึกษาให้บรรลุผลการเรียนรู้ สมรรถนะของพยาบาลพี่เลี้ยงในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการพัฒนาพยาบาลพี่เลี้ยงในศตวรรษที่ 21 หากพยาบาลพี่เลี้ยงได้รับการพัฒนาตามรูปแบบที่ชัดเจน จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลมากขึ้น ตลอดจนได้รับการบริหารจัดการภาระงานเพื่อให้มีเวลาเตรียมการสอนและทบทวนความรู้ภาคทฤษฎีให้ลึกซึ้ง จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษابรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชาและหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพการพยาบาล และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลศาสตร์ได้

ความสำคัญของพยาบาลที่เลี้ยงในการพัฒนานักศึกษาให้บรรลุผลการเรียนรู้

สถาบันการศึกษาพยาบาลเกือบทุกแห่งในประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนอาจารย์พยาบาลมาช้านาน ซึ่งกระทบต่อการผลิตบัณฑิตพยาบาลอย่างมากทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ¹⁰ สถาบันการศึกษาพยาบาลหลายแห่งจึงแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาจารย์พยาบาลโดยจัดให้มีพยาบาลที่เลี้ยง (nurse preceptor) ที่มีความชำนาญสูงมาทำหน้าที่สอนภาคปฏิบัติให้กับนักศึกษาในแหล่งฝึก¹¹ โดยยึดสัดส่วนของจำนวนพยาบาลที่เลี้ยงต่อจำนวนนักศึกษาในการสอนภาคปฏิบัติไม่เกิน 1: 8 เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลและการผดุงครรภ์ให้มากที่สุด ในทางปฏิบัติสถาบันการศึกษาพยาบาลมีความลำบากในการแสวงหาพยาบาลที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของสภาการพยาบาลที่มีความชำนาญสูง รวมทั้งมีใจรักในการสอนและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักศึกษา โดยเฉพาะในบางแหล่งฝึกที่มีจำนวนพยาบาลจำกัดอยู่เดิม เช่น แผนกห้องคลอด แผนกหอผู้ป่วยวิกฤต สถาบันการศึกษาพยาบาลมีการเตรียมความพร้อมพยาบาลที่เลี้ยง โดยคัดเลือกพยาบาลวิชาชีพที่มีความชำนาญหรือประสบการณ์สูงในการปฏิบัติทักษะทางวิชาชีพการพยาบาล และได้รับการแต่งตั้งจากสถาบันการศึกษาให้เป็นผู้สอน ผู้สนับสนุน ผู้ให้คำปรึกษา⁹ ให้เป็นอาจารย์พิเศษสอนภาคปฏิบัติ สถาบันการศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการสอนสำหรับพยาบาลที่เลี้ยงประจำแหล่งฝึกทุกปีโดยมีเนื้อหาการอบรมตามหลักสูตรกลางของสภาการพยาบาล คือ 1) ระบบบริการสุขภาพและสมรรถนะหลักของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 2) หลักสูตรและการจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ 3) วิธีการเรียนการสอนในคลินิก 4) บทบาทพยาบาลที่เลี้ยง และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้¹² ทั้งในรูปแบบบรรยาย อภิปรายกลุ่มย่อย วิเคราะห์กรณีศึกษา และฝึกปฏิบัติกลุ่มย่อย มีระยะเวลาอบรมจำนวน 5 วัน เพื่อเตรียมความพร้อมของพยาบาลที่เลี้ยงไว้ช่วยในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติตามความจำเป็นและบริบทของแต่ละสถาบัน

จากประสบการณ์ของผู้เขียนที่เป็นวิทยากรอบรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลที่เลี้ยงให้กับสถาบันการศึกษาพยาบาลหลายแห่ง และมีโอกาสได้ร่วมสอนภาคปฏิบัติกับ

พยาบาลที่เลี้ยงในแหล่งฝึก มีทรรศนะว่าบทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงไม่ใช่เพียงการพัฒนาองค์ความรู้และเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติการพยาบาลที่ดีสำหรับนักศึกษาพยาบาลเท่านั้น แต่ควรสอนนักศึกษาสามารถคิดวิเคราะห์ กล้าตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ และลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในคลินิกได้ด้วย การสอนนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ให้มีสมรรถนะเชิงวิชาการและสมรรถนะเชิงวิชาชีพตามที่กล่าวมามีความท้าทายอยู่หลายประการ¹³ โดยเฉพาะผู้เรียนยุคเจนเนอเรชั่นแซด (generation Z) ที่มีลักษณะไม่ค่อยมีความอดทน นิยมสื่อสารผ่านเทคโนโลยี ชอบแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อาจมีข้อจำกัดในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน รวมถึงการทำงานกับบุคลากรทีมสุขภาพ¹⁴ การสอนทักษะปฏิบัติการพยาบาลหรือทักษะทางคลินิกนั้นต้องทำให้นักศึกษาเกิดทักษะควบคู่ไปกับความปลอดภัยทั้งต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ผู้เขียนพบประเด็นการพัฒนาศักยภาพพยาบาลที่เลี้ยง คือ การคัดเลือกพยาบาลที่มีประสบการณ์มาทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยทั่วไปการคัดเลือกพยาบาลที่เลี้ยงพิจารณาความอาวุโสเป็นหลักและไม่มีกำหนดเกณฑ์คัดเลือกพยาบาลที่เลี้ยงที่ชัดเจน¹⁵ พยาบาลบางคนมีประสบการณ์ทางคลินิกไม่มากพอหรือยังไม่ผ่านการอบรมแต่ยอมรับการทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยง การที่พยาบาลที่เลี้ยงมีประสบการณ์ทางวิชาชีพน้อยกว่า 5 ปี อาจไม่สามารถถ่ายทอดทั้งความรู้และทักษะปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างลึกซึ้ง⁸ ดังนั้นหากพยาบาลที่เลี้ยงได้รับการเตรียมความพร้อมตามหลักสูตรอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการสอนสำหรับพยาบาลที่เลี้ยงประจำแหล่งฝึกของสภาการพยาบาล รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติมด้วย จะช่วยให้พยาบาลที่เลี้ยงเกิดความมั่นใจและมีเทคนิคการสอนในคลินิกมากขึ้น ส่งเสริมให้การปฏิบัติบทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ของรายวิชาและหลักสูตรตามมา

สมรรถนะของพยาบาลที่เลี้ยงในศตวรรษที่ 21

จุดมุ่งหมายของการสอนในคลินิกของพยาบาลที่เลี้ยง คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในผลการเรียนรู้ (learning outcomes) ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม

จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ¹⁶ การที่พยาบาลพี่เลี้ยงจะสามารถจัดการสอนภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นและทันกับปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการที่มีความซับซ้อนมากขึ้นได้นั้น พยาบาลพี่เลี้ยงต้องมีการปรับตัวและมีทักษะที่จำเป็นแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะ 3R และ 8C17 โดย 3R คือทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ประกอบด้วย 1) Reading (อ่านออก) 2) (W) Riting (เขียนได้) และ 3) (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) สำหรับ 8C ได้แก่ 1) Critical thinking and problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา) 2) Creativity and innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม) 3) Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์) 4) Collaboration, teamwork, and leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) 5) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) 6) Computing and ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) 7) Career and learning skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้) และ 8) Compassion (มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย) พยาบาลพี่เลี้ยงต้องปรับบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ (coach) และอำนวยความสะดวก (facilitator) ในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน กระตุ้นผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์หรือคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในคลินิกโดยใช้คำถามที่ท้าทายและกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เช่น การมอบหมายให้รวบรวมข้อมูลผู้รับบริการ การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น และการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาทางการพยาบาลของผู้รับบริการหรือวางแผนกิจกรรมการพยาบาลให้สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมของผู้รับบริการภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ระหว่างผู้เรียนและพยาบาลพี่เลี้ยง หากพยาบาลพี่เลี้ยงสามารถถ่ายทอดทักษะที่จำเป็นแห่งการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้แต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านคุณธรรมจริยธรรม พยาบาลพี่เลี้ยงมีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านนี้เนื่องด้วยพยาบาลพี่เลี้ยงถือเป็นแบบอย่างของการแสดงพฤติกรรมที่อยู่ในขอบเขตของวิชาชีพและสืบทอดวัฒนธรรมในวิชาชีพการพยาบาลแก่ผู้เรียน¹¹ ทั้งเรื่องระเบียบวินัย การมีเมตตา กรุณา ปลุกฝังจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ความคาดหวังของสังคมต่อวิชาชีพการพยาบาล สร้างความตระหนักในความแตกต่างของบุคคลและวัฒนธรรม ตลอดจนสิทธิผู้รับบริการ จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาลมากขึ้น¹⁸ สร้างความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพ ส่งผลต่อความพึงพอใจในการคงอยู่ในวิชาชีพในอนาคต

ด้านความรู้ พยาบาลพี่เลี้ยงสามารถอธิบายและซักถามความรู้ของผู้เรียนในขณะสอนภาคปฏิบัติได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับโรค พยาธิสรีรภาพของโรค อาการและการแสดง และการดูแลรักษาพยาบาลผู้รับบริการ รวมถึงสอบถามขั้นตอนการปฏิบัติการพยาบาลก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้สามารถมอบหมายผู้เรียนไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนในการประชุมปรึกษาทางการพยาบาลหรืออภิปรายกลุ่ม วิธีการเหล่านี้จะช่วยพัฒนาความรู้ได้อย่างมากและผู้เรียนสามารถจดจำความรู้ได้ดีขึ้น เพราะเป็นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง

ด้านทักษะทางปัญญา พยาบาลพี่เลี้ยงสามารถส่งเสริมผลการเรียนรู้ด้านนี้โดยมอบหมายให้ศึกษาผู้รับบริการ (case study) เช่น รวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินสภาพปัญหาผู้รับบริการ วิเคราะห์ข้อมูล อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล กระตุ้นการใช้ความสามารถในการให้เหตุผลทางคลินิก (clinical reasoning) การใช้เหตุผลในการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่หรือเสริมสร้างความรู้ให้กว้างขวางขึ้น รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนฝึกฝนในการเผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหา (problem-solving) คือสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีคิดมากกว่าท่องจำ¹⁸ ซึ่งมีผลการศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ในประเทศแอฟริกาใต้ที่ระบุว่านักศึกษาที่ผ่านโปรแกรมพยาบาลพี่เลี้ยงของโรงเรียนพยาบาลได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และมีความสามารถในการบูรณาการความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลได้ดีขึ้น⁶ นอกจากนี้การจัดให้ผู้เรียนมีการสะท้อนคิดจากการปฏิบัติการพยาบาล (reflective practice) จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์ทางคลินิกของผู้เรียน เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติโดยทบทวนประสบการณ์ด้วยความใคร่ครวญ ผลของการสะท้อนคิดจะส่งเสริมความรู้ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาในการพยาบาล การให้เหตุผลทางคลินิก และการตัดสินใจทางคลินิก¹⁹ เป็นอีกวิธีของการพัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้เรียนได้ด้วย

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ พยาบาลที่เลี้ยงสามารถสอนและชี้แนะผู้เรียนในเรื่องการปรับตัวและการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งเพื่อน บุคลากรทีมสุขภาพ รวมถึงผู้รับบริการ แนะนำการช่วยเหลือสนับสนุนงานของทีมการพยาบาลและการแก้ไขปัญหาของกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะผู้นำหรือผู้ตามของทีม วิธีการเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้เรียน นอกจากนี้ควรสอนให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้และพัฒนานตนเองรวมทั้งพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พยาบาลที่เลี้ยงสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านนี้โดยมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาและฝึกวิเคราะห์ข้อมูลทางคลินิกหรือผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการแปลผล รวมถึงการมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนบันทึกทางการพยาบาลและนำเสนอต่อกลุ่มเพื่อฝึกทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ พยาบาลที่เลี้ยงสามารถพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติทักษะการพยาบาลของผู้เรียนที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และถูกต้อง โดยการให้คำแนะนำ ให้ความสำคัญในระหว่างการปฏิบัติ รวมถึงแนะนำการใช้ทรัพยากรทางคลินิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁸ ด้วยความชำนาญและประสบการณ์ทางคลินิกของพยาบาลที่เลี้ยงมีบทบาทอย่างมากในการช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านนี้ของผู้เรียน มีรายงานวิจัยที่ระบุถึงผลการใช้พยาบาลที่เลี้ยงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและมีสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาลเพิ่มขึ้น จากการที่พยาบาลที่เลี้ยงมีความเป็นมิตร เปิดใจกว้าง และสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในคลินิกเชิงบวก ผู้เรียนจึงเกิดความกระตือรือร้นที่จะไปขอรับความช่วยเหลือในสิ่งที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจและไม่สามารถปฏิบัติในบางทักษะการพยาบาล²⁰

แนวทางการพัฒนาพยาบาลที่เลี้ยงในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาศักยภาพพยาบาลให้สามารถทำบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ทั้งสองระดับ คือ การพัฒนาตนเองของพยาบาลที่เลี้ยง และการพัฒนาระดับนโยบายของสถาบันการศึกษาพยาบาลร่วมกับฝ่ายบริการพยาบาล ในแต่ละระดับมีแนวทางดังนี้

การพัฒนาตนเองของพยาบาลที่เลี้ยง พยาบาลที่รับหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงมักถูกคาดหวังว่าเป็นบุคคลที่ทำงานเก่ง ทำงานดี และมีใจในการสอนงานรุ่นน้อง โดยพยาบาลควรพัฒนานตนเองในประเด็นต่อไปนี้

1. เป็นผู้รอบรู้พยาบาลที่เลี้ยงที่ดีต้องมีความรู้หลายด้านทั้งด้านการพยาบาล ระบบสาธารณสุข ด้านการวิจัยและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ โดยเฉพาะความรู้ทางทฤษฎีที่ต้องรู้ให้ลึกซึ้ง เพื่อช่วยให้พยาบาลที่เลี้ยงมีความมั่นใจในการประชุมปรึกษาทางการพยาบาลและตอบคำถามของนักศึกษา⁷ ในขณะเดียวกันความรอบรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงจะช่วยให้นักศึกษาตื่นตัวในการเรียนรู้และกระตุ้นแสวงหาความรู้เพิ่มเติม จะได้สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสมด้วย

2. มีทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่ทันสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับมาตรฐานการพยาบาลหรือแนวปฏิบัติที่เป็นปัจจุบันเพื่อไม่ให้นักศึกษาเกิดความสับสนหรือเข้าใจไม่ตรงกัน เมื่อย้ายแหล่งฝึก ซึ่งพยาบาลที่เลี้ยงควรมีการทบทวนกระบวนการทำงาน (work process) ขั้นตอนการทำงาน (work procedure) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (work instruction) มาตรฐานทางคลินิก (clinical standard protocol) ในงานที่รับผิดชอบให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนการค้นคว้าบทความวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล²¹ รวมถึงต้องแสดงทักษะทางคลินิกหรือกระทำการหัตถการต่าง ๆ ให้นักศึกษาได้เรียนรู้หรือได้เห็นสถานการณ์การปฏิบัติจริง ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ดีที่นักศึกษาจะได้ลงมือปฏิบัติหรือฝึกทักษะต่าง ๆ หากพยาบาลที่เลี้ยงมีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในทักษะนั้น ๆ

3. ทำความเข้าใจในบทบาทการสอน เตรียมการสอนและเตรียมเนื้อหาที่จะสอน โดยจัดทำแผนการสอน

การนำแผนการสอนไปสู่การปฏิบัติกับผู้เรียน การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการสอนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องด้วยการวางแผนการสอนและฝึกทักษะเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลมีประสบการณ์ครบถ้วนและการทำความเข้าใจในเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาเป็นเรื่องที่ไม่ใช่งานประจำของพยาบาลที่เลี้ยง⁸ จึงต้องใช้เวลาในการเตรียมการสอนว่าต้องการให้ผู้เรียนรู้อะไร ทำไม่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทักษะนั้น จะช่วยผู้เรียนให้เรียนรู้ที่ได้อย่างไร และจะรู้ได้อย่างไรว่าผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งนั้นแล้ว

4. มีเทคนิคในการสื่อสารที่ดีกับผู้เรียนโดยพยาบาลที่เลี้ยงต้องให้ข้อมูลสะท้อนกลับด้วยคำพูดเชิงบวกกับนักศึกษาเป็นระยะ ๆ เพราะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มักมีความมั่นใจในตนเองสูง และเชื่อถือเครือข่ายทางสังคมที่ตนเองมี หากพยาบาลที่เลี้ยงให้คำแนะนำเพียงครั้งเดียว อาจไม่สร้างความตระหนักหรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้เรียน ไม่เพียงแต่มีทักษะการสื่อสารที่ดีกับผู้เรียนเท่านั้น แต่พยาบาลที่เลี้ยงต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดีกับผู้ป่วยและครอบครัว รวมทั้งบุคลากรทีมสุขภาพด้วย เพราะนักศึกษาจะจดจำวิธีการสื่อสารของพยาบาลที่เลี้ยงและอาจเลียนแบบพฤติกรรมการสื่อสารดังกล่าว และอาจคิดว่าพฤติกรรมบางอย่างสามารถกระทำได้หรือยอมรับได้และจะปฏิบัติตาม

5. พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มช่องทางการสื่อสารกับนักศึกษาพยาบาลช่วงอายุเจนเนอเรชันแซต (generation Z) ที่นิยมการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น ใช้ในการมอบหมายงานการเตรียมตัวก่อนฝึกปฏิบัติการพยาบาล การให้ผลสะท้อนกลับ (feedback)

6. มีภาวะผู้นำ สร้างแรงจูงใจในการเป็นพี่เลี้ยงและพัฒนาตนเองให้มีความเป็นวิชาชีพหรือคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมการแสดงออกถึงการเป็นวิชาชีพพยาบาลที่ดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา การแต่งกาย เพราะพฤติกรรมแสดงออกทางวิชาชีพนี้จะเป็นแบบอย่างให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะของพยาบาลที่ดี เพราะถ้านักศึกษาได้เห็นพยาบาลที่เลี้ยงมาปฏิบัติงานหรือมาสอนตรงเวลา นอกจากนั้นบุคลิกภาพและการแสดงออกที่เหมาะสมของพยาบาลที่เลี้ยงเป็นสิ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล การตั้งคำถามและการฝึกถามคำถาม ใช้คำถามที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และกระตุ้นให้มีการสะท้อนความคิดของผู้เรียน

การพัฒนาพยาบาลที่เลี้ยงระดับนโยบาย การพัฒนาพี่เลี้ยงในระดับนโยบายถือเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาพยาบาลกับฝ่ายบริการพยาบาลของแหล่งฝึกที่จะต้องดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบพยาบาลที่เลี้ยงที่มีคุณภาพและนำไปปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สถาบันการศึกษาพยาบาลควรมีการประสานงานกับฝ่ายบริการพยาบาลหรือโรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึก เพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมพยาบาลที่เลี้ยงที่ชัดเจนและมีความสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของแหล่งฝึก เพื่อให้มีสัดส่วนของพยาบาลที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์สภาการพยาบาลเพียงพอกับจำนวนนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงาน⁹ โดยมีระบบการเรียนการสอนและการติดตามผลการพัฒนาพยาบาลที่เลี้ยงที่มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการประชุมปรึกษาหารือระหว่างอาจารย์คณะผู้สอนและพยาบาลที่เลี้ยง การสื่อสารระหว่างอาจารย์คณะผู้สอนในรายวิชาและพยาบาลที่เลี้ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยาบาลที่เลี้ยงควรได้รับการอธิบายการใช้เครื่องมือในการประเมินผลการฝึกปฏิบัติการพยาบาล วิธีการให้คะแนน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน การแปลผลค่าคะแนน รวมถึงแนวทางการแก้ไขเมื่อนักศึกษาไม่ผ่าน เพื่อที่พยาบาลที่เลี้ยงจะได้ประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาได้อย่างถูกต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน¹⁰ รวมถึงการประเมินพยาบาลที่เลี้ยงภายหลังการสอน เพื่อให้พยาบาลที่เลี้ยงรับรู้ถึงจุดเด่นและจุดด้อยในการสอนภาคปฏิบัติของตนเอง⁷

2. สถาบันการศึกษาควรจัดอบรมพยาบาลที่เลี้ยงอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของพยาบาลที่จะมารับหน้าที่พี่เลี้ยงให้ความเข้าใจในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ที่รับหน้าที่สอน และหากผ่านการอบรมแล้วควรได้รับการฟื้นฟูความรู้ทุก 5 ปี เพื่อให้มีความรู้ที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน และทันต่อการปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เกิดขึ้นทุกวาระ 5 ปี มีการศึกษาพบว่า พยาบาลที่เลี้ยงที่ได้รับการอบรมหรือฝึกหัดจะมีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาพยาบาลช่วยสนับสนุนและชี้แนะนักศึกษาดีกว่าพี่เลี้ยงที่ไม่ได้รับการอบรม โดยพี่เลี้ยงมีการสอบถามความต้องการการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น เตรียมตัวที่จะเรียน เพราะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของทีมสุขภาพ²⁰

3. สถานบริการสุขภาพหรือโรงพยาบาลควรคัดเลือกพยาบาลจากแหล่งฝึกที่มีคุณสมบัติตามที่สภาการพยาบาลกำหนด คือ 1) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง 2) มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์โดยสำเร็จปริญญาโท/ปริญญาเอกทางการพยาบาล หรือวิทยาศาสตร์สุขภาพและมีประสบการณ์การปฏิบัติงานพยาบาลไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือสำเร็จการศึกษาปริญญาโท/ปริญญาเอกสาขาอื่น และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานพยาบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต แต่ต้องมีประสบการณ์การปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี 3) เป็นพยาบาลประจำการหรือไม่ประจำการในหอผู้ป่วยและปฏิบัติงานหรือไม่ปฏิบัติงานประจำในขณะสอนภาคปฏิบัติ และมีประสบการณ์ตรงในสาขาที่สอน เพื่อมารับการอบรมตามหลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการสอนสำหรับพยาบาลพี่เลี้ยง กรณีที่พยาบาลบางคนผ่านการอบรมหลักสูตรพยาบาลศาสตรและศิลปการสอนทางการพยาบาลหรือหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่เคียงได้และสภาการพยาบาลให้ความเห็นชอบ โดยพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์การทำงานสูงมากกว่า 7 ปี จะมีความมั่นคงทางวุฒิภาวะ สามารถปฏิบัติบทบาทพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำปรึกษาและดำเนินแบบอย่างให้กับนักศึกษาพยาบาลได้ดีกว่าพยาบาลที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-2 ปี⁸

4. การประสานงานเพื่อการบริหารอัตรากำลังร่วมกันระหว่างฝ่ายสถาบันการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลด้วยการพัฒนาบุคลากรในระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (nurse preceptorship) ให้พยาบาลวิชาชีพที่มีสมรรถนะด้านการสอน ทักษะการพยาบาล ทำหน้าที่พยาบาลพี่เลี้ยงแก่นักศึกษาในการฝึกภาคปฏิบัติ¹¹ โดยพัฒนาองค์ความรู้ด้านการวัดประเมินผลให้กับพยาบาลพี่เลี้ยง เพื่อให้พยาบาลพี่เลี้ยงมีแนวทางการค้นหาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีจุดเด่นในเรื่องใด มีจุดด้อยตรงไหน และเป็นการวัดอย่างหนึ่งว่าพยาบาลพี่เลี้ยงสามารถสอนให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งส่งเสริมให้พยาบาลได้ปฏิบัติบทบาทของการเป็นพี่เลี้ยงภายใต้บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ไม่มีความกดดันจากภาระงานประจำที่ต้องรับผิดชอบมากเกินไป

บทสรุป

ผลการวิจัยที่ผ่านมาเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพพยาบาลพี่เลี้ยงเพื่อให้สามารถสอนนักศึกษาในภาคปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพไว้ 3 ประเด็น คือ 1) การพัฒนาด้านโครงสร้างหรือการได้มาซึ่งพยาบาลพี่เลี้ยง คือ กำหนดคุณสมบัติและเกณฑ์การคัดเลือกพยาบาลพี่เลี้ยงที่ชัดเจน มอบหมายและกำหนดสัดส่วนพยาบาลพี่เลี้ยงต่อนักศึกษาเตรียมความพร้อมพยาบาลพี่เลี้ยงและแต่งตั้งเป็นสายลักษณะอักษร และมีแผนการสอนที่ชัดเจน 2) การพัฒนากระบวนการหรือระบบการเรียนการสอน คือ ประชุมปรึกษาหารือระหว่างอาจารย์ผู้สอนและพยาบาลพี่เลี้ยงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย ประสบการณ์การเรียนรู้ของรายวิชา รวมทั้งแนวทางการวัดและประเมินผลผู้เรียนที่ชัดเจน และ 3) ด้านผลลัพธ์หรือการติดตามผล คือ ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาและพยาบาลพี่เลี้ยง รวมทั้งประเมินสมรรถนะในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาตามผลการเรียนรู้ของรายวิชา^{7,15} พร้อมแจ้งผลให้พยาบาลพี่เลี้ยงทราบเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น นอกจากนี้ การมีรูปแบบความร่วมมือและพัฒนาศักยภาพพยาบาลพี่เลี้ยงอย่างจริงจังระหว่างสถาบันการศึกษาพยาบาลกับฝ่ายการพยาบาลหรือแหล่งฝึกทั้งในระดับบุคคลและระดับนโยบายให้มีความพร้อมและมีการบริหารจัดการภาระงานเพื่อให้พยาบาลได้ทำหน้าที่พี่เลี้ยงอย่างสมบูรณ์ จะเป็นกุญแจสำคัญในการทำให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามความคาดหวังของหลักสูตร

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

ควรนำแนวทางการพัฒนาพยาบาลพี่เลี้ยงในศตวรรษที่ 21 ใช้ในการเตรียมความพร้อมของพยาบาลที่จะมาทำหน้าที่พี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึก โดยเริ่มตั้งแต่กำหนดตัวบุคคลที่มีความชำนาญหรือประสบการณ์ทางวิชาชีพมารับการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนสำหรับพยาบาลพี่เลี้ยง ซึ่งเนื้อหาของอบรมควรระบุเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในปัจจุบัน ในการปฐมนิเทศ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาล พยาบาลควรมีการอธิบายพยาบาลพี่เลี้ยงเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยเฉพาะวิธีการให้คะแนน เกณฑ์การประเมินการแปลผลคะแนน และแนวทางการพัฒนาผู้เรียน หากผลการประเมินไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา นอกจากนี้

ระหว่างการจัดการเรียนการสอนควรให้พยาบาลที่เลี้ยงได้ร่วมประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน (formative evaluation) กับอาจารย์ผู้สอนเพื่อวางแผนทางการพัฒนาผู้เรียนเป็นระยะ ๆ รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้พยาบาลประเมินสมรรถนะด้านการ

สอนทางคลินิกของตนเองภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนของรายวิชาด้วย เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาหรือปรับปรุงในปีการศึกษาถัดไป อันจะช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติและพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ของรายวิชา

References

1. The Higher Education Act. Published in the Government Gazette, Vol.136, Part 57a, Page 54-78, dated 1st May B.E. 2562 (2019). (in Thai).
2. Yamnoon S. Role of audit office under the Higher Education Plan 20 years (B.E. 2560-2579) [Internet]. 2017. [cited 2020 Apr 5]. Available from: www.bme.mua.go.th2/wp-content/uploads/2017/10/ME-in-20-yrs.pdf. (in Thai).
3. Jinruang S, Naraphong W, Nithitantiwat P. Outcome-based education in nursing science. Journal of Phrapokklao Nursing College 2018;29(2):207-16. (in Thai).
4. Kanmali Y, Suikraduang A. Role of nurse preceptor, socialization, and learning management in practice. The Journal of Boromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima 2017;23(1):124-30. (in Thai).
5. Santwanpas N, Chawajaroenpan W, Sirisupluxana P. The impact of using nurse preceptor system for nursing students on leadership, team work, happiness and humanized care in Nursing Administration Practicum. Journal of Health Science Research 2016;10(2):105-14. (in Thai).
6. Joubert A, De Villiers J. The learning experiences of mentees and mentors in a nursing school's mentoring programme. Curationis 2015;38(1):1145-51.
7. Nateetanasombat K, Namjuntra R, Punthasee P, Luengwilai I. Clinical teaching of preceptors and directions for preceptorship development, Faculty of Nursing, Huachiew Chalermprakiet University. HCU Journal of Health Science 2015;19(37):71-88. (in Thai).
8. Bandansin J, Poonchai S, Saisamorn C, Kanglee K. Practices in preceptor's role of professional nurses in the training places of the royal Thai Army Nursing College. Journal of The Royal Thai Army Nurses 2015;16(3):32-41. (in Thai).
9. Plodpluang U. Competencies of preceptor. Princess of Naradhiwat University Journal 2016;8(3): 168-74. (in Thai)
10. Phaktoop M, Saradhuldhath G. Shortage and Retention of Nurse Educators in Education Institutions. Journal of Nursing and Education 2018;11(3):1-9. (in Thai)
11. Jamjan L, Pomisrikaew S. Trend of using nurse preceptor for enrichment learning for the learner. Journal of The Royal Thai Army Nurses 2015;19(Suppl):34-8. (in Thai).
12. Thailand Nursing and Midwifery Council. Core Course of preceptorship training for nurses. Published 7 June B.E.2556 (2013) (in Thai).

13. Sarakettrin A, Rongmuang D, Chantra R. Nursing education in the 21st century: competencies and roles of nursing instructors. *Journal of The Royal Thai Army Nurses* 2019;20(1):12-23. (in Thai).
14. Wongsaree C. Clinical teaching in Adult Nursing Practicum Course for generation Z collegian. *Journal of Boromarajonni College of Nursing, Bangkok* 2015;31(2):130-40. (in Thai).
15. Wankaew B, Cheevakasemsook A, Likhitluecha N. The development of a nurse preceptor model for new graduate generation Y nurses at Vajira hospital. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2018;19(sup):392-402. (in Thai)
16. Thai Qualifications Framework for Higher Education. Published in the Government Gazette, Vol. 135, Part 1d, Page7, dated 3rd January B.E.2561 (2018). (in Thai)
17. Teacupta P, Yindeesuk P. Lesson learned in century 21. Bangkok: Chulalongkorn University Printing; 2014. (in Thai)
18. Woodley LK. Clinical teaching in nursing. In: Oermann MH, editor. *Teaching in nursing and role of the educator: The complete guide to best practice in teaching, evaluation, and curriculum development*. New York: Springer Publishing Company, LLC; 2015. p.141- 61.
19. Sinthuchai S, Dejpituksirikul S, Yoksuriyan P. Reflective practice in nursing education. *Journal of The Royal Thai Army Nurses* 2018;19(2):15-23. (in Thai).
20. Phuma-Ngaiyaye E, Bvumbwe T, Chipeta MC. Using preceptors to improve nursing students' clinical learning outcomes: a Malawian students' perspective. *International Journal of Nursing Sciences* 2017;4:164-8.
21. Thanomlikhit C, Kheawwan P. Nurse residency coordinator: an important role for professional nursing development. *Thai Journal of Nursing and Midwifery Practice* 2018;5(2):96-110. (in Thai).